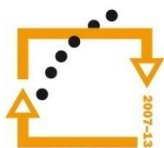

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost**

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola technická Brno, Sokolská 1

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Název: Spoje a spojovací součásti

Téma: Druhy šroubů a matic, třídy pevnosti

Autor: Ing. Magdalena Svobodová

Číslo: VY_32_INOVACE_13 – 02

Anotace: *Seznámení s nejpoužívanějšími druhy šroubů, matic a podložek. Obsahuje i základní materiály pro šroubové spoje a jejich možnosti kombinování. Prezentace je doplněna pracovním listem pro procvičení probíraného učiva na konkrétních příkladech.*

DUM je určen pro studenty druhého ročníku strojírenských oborů.

Vytvořeno: červen 2012

Druhy šroubů

- ▶ V technické praxi se nejčastěji setkáváme s normalizovanými částmi šroubového spoje, což značně usnadňuje vyměnitelnost jednotlivých dílů spoje.
- ▶ Šrouby se rozlišují především podle tvaru hlavy, rozměru dříku, závitů a jiných detailů.
  - ▶ Podle tvaru hlavy rozlišujeme:
    - ▶ **Šrouby s šestihrannou hlavou** – pro utahování se používají očkové, nástrčkové i stranové klíče.
    - ▶ **Šrouby s válcovou hlavou a vnitřním šestihranem** – pro utahování se používá nástrčný (imbusový) klíč. Vhodné zejména tam, kde jsou malé vzdálenosti mezi šrouby nebo je nutné zahlobnutí hlavy šroubu do spojované součásti.
    - ▶ Šrouby se zápusťnou kuželovou hlavou.
    - ▶ Šrouby se zaoblenou hlavou – vhodné do dřeva a měkkých materiálů.
    - ▶ Šrouby s drážkou v hlavě.
    - ▶ Šrouby zvláštních tvarů.
    - ▶ Závrtné šrouby
    - ▶ Stavěcí šrouby
    - ▶ Šrouby do plechu
    - ▶ Vruty

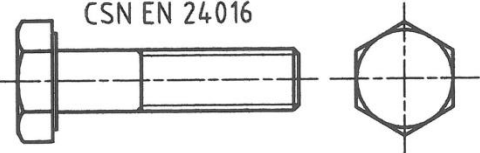
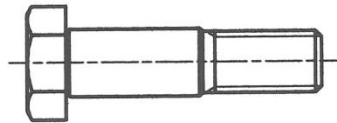
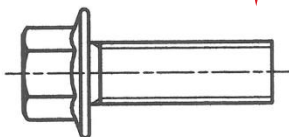
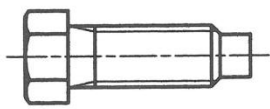
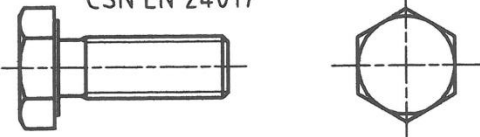
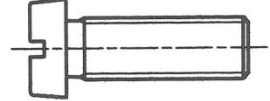
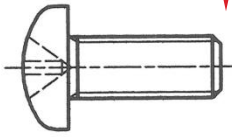
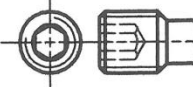
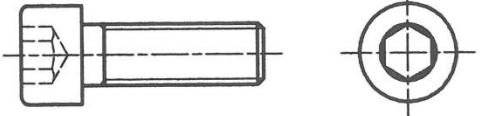
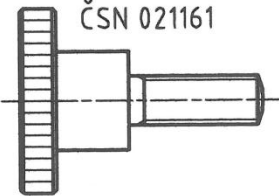
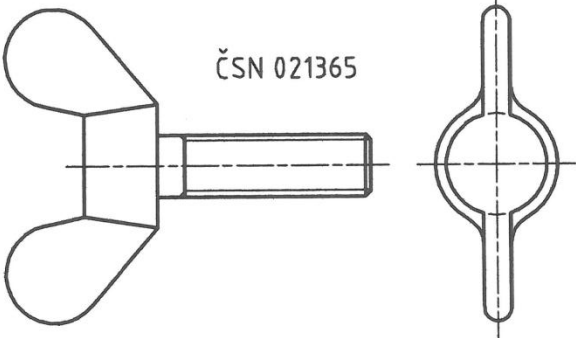
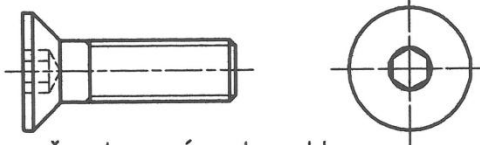
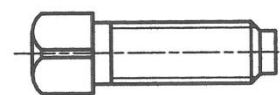
Druhy matic a podložek

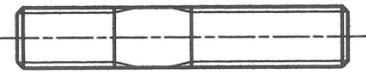
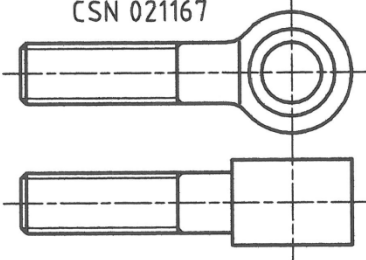
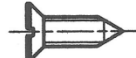

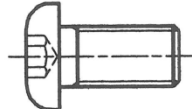

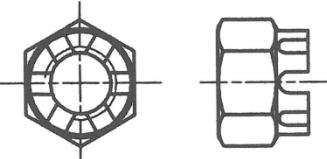
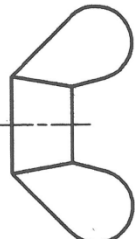

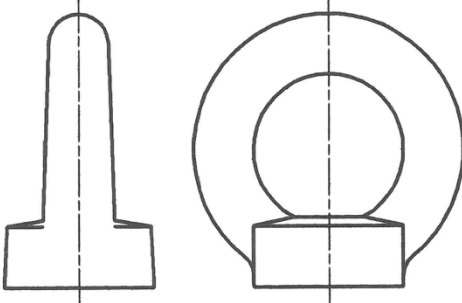
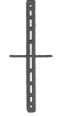
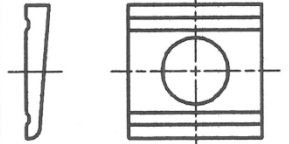

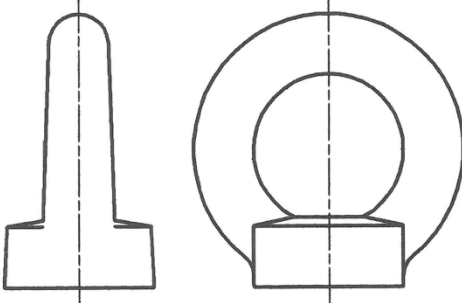
- ▶ K nejčastěji používaným normalizovaným maticím patří:
  - ▶ **Šestihranné matice**
  - ▶ Čtyřhranné matice
  - ▶ Korunové matice
  - ▶ Uzavřené matice
  - ▶ Kruhové matice
  - ▶ Matice zvláštních tvarů
- ▶ Normalizované podložky můžeme rozdělit do následujících skupin:
  - ▶ Podložky pro šrouby se šestihrannou hlavou
  - ▶ Pružné podložky
  - ▶ Pojistné podložky
  - ▶ Podložky pro nosník U nebo I

Zvláštní skupinu mezi maticemi a podložkami tvoří kruhové matice se zářezy pro upínací a stahovací pouzdra KM (ČSN 023630) a podložky MB (ČSN 023640).

Druhy šroubů

ČSN EN 24014 ČSN EN 24015 ČSN EN 24016	ČSN 021111 ČSN 021112	★	ČSN 021115
ČSN EN 24017	ČSN EN ISO 1207	★	stavěcí šrouby
ČSN 021143	ČSN 021161	ČSN 021365	
šroub se zápustnou hlavou	★		

Druhy šroubů, matic a podložek

ČSN 021174 ČSN 021178	ČSN 021167	vrut se zápusťnou hlavou		
ČSN EN 24032	rýhované matice	uzavřené matice		
ČSN 021411		závěsná matice		
ozubené podložky	ČSN 021739	ČSN 021702	ČSN 021740 ČSN 021741	ČSN 021669

Druhy šroubů a matic

➤Poznáte o které šrouby a matice se jedná?

Pevnostní třídy šroubů

- U šroubů se třída pevnosti udává dvěma čísly (příklad 10.9, celé označení šroubu je tedy: šroub se šestihrannou hlavou ISO 4017 – M12x60 – 10.9).
- Třída pevnosti šroubu udává:
  - Minimální pevnost v tahu R_m – první číslo vynásobíme 100
  - Minimální mez kluzu R_e , případně mez pružnosti $R_{p0,2}$ - první číslo vynásobíme desetinásobkem druhého čísla

ŠROUB			SPOJ	
Třída pevnosti	Pevnost v tahu R_m (MPa)	Mez kluzu R_e nebo pružnosti $R_{p0,2}$ (MPa)	Namáhání spoje	Materiál spojovaných dílů
4.6	400	240	nízké	všechny konstrukční oceli
4.8	400	320	nízké	
5.8	500	400	nízké	
6.8	600	480	nízké	
8.8	800	640	střední	
10.9	1000	900	vysoké	konstrukční oceli od $R_m=700\text{MPa}$
12.9	1200	1080	velmi vysoké	oceli k zušlechťování

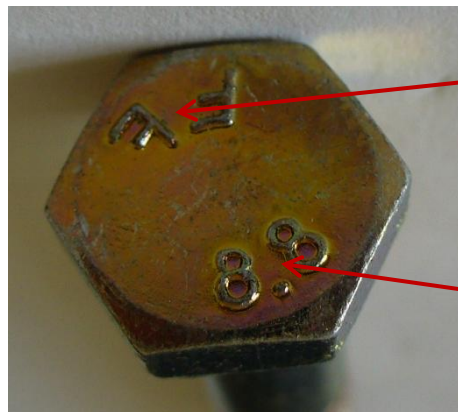
Pevnostní třídy matic

- U matic se třída pevnosti udává jedním číslem (příklad 10, celé označení matice je tedy: šestihranná matice ISO 4032 – M16 – 10).
- Třída pevnosti matice udává:
  - Minimální pevnost v tahu R_m – číslo vynásobíme 100

Pro kombinaci šroubů a matic platí, že matice musí mít stejnou nebo vyšší třídu pevnosti než šroub.

PEVNOSTNÍ TŘÍDY MATIC	
TŘÍDA PEVNOSTI	
MATICE	PŘÍSLUŠNÝ ŠROUB
4	4.8
5	5.8
6	6.8
8	8.8
10	10.9
12	12.9

Označení třídy pevnosti šroubu i matice

Značka výrobce

Třída pevnosti

Povolené kombinace pevností šroubů a matic

Povolené kombinace pevností matic a šroubů												
	Třída pevnosti matice	Materiál šroubů (legované a nelegované oceli)						Materiál šroubů (nerezové oceli)*				
		4.8	5.8	6.8	8.8	9.8	10.9	12.9	A2-50	A2-70	A4-50	A4-70
	4	■										
	5	■	■									
	6	■	■	■								
	8	■	■	■	■							
	9	■	■	■	■	■						
	10	■	■	■	■	■	■					
	12	■	■	■	■	■	■	■				
	A2-50								■			
	A2-70								■	■		
	A4-50										■	
	A4-70										■	■
odpovídající materiálové hodnoty	Pevnost v tahu R_m (MPa)	400	500	600	800	900	1000	1200	500	700	500	700
	Mez kluzu R_e (MPa)	320	400	480	640	720	900	1080	210	450	210	450
* Složení nerezových ocelí												
A2	austenitická ocel legovaná Cr, Ni											
A4	austenitická ocel legovaná Cr, Ni, Mo											

Povolené osově zatížení závěsných šroubů a matic

Povolené zatížení v ose šroubu/matice	
závit	F (kN)
M8	1,4
M10	2,3
M12	3,3
M16	6,9
M20	11,8
M24	17,7
M30	32
M36	46
M42	63

Hodnoty do tabulky převzaty z [5].

Na základě poznatků z prezentace a hodnot uvedených ve strojnických tabulkách samostatně vyplňte pracovní listy.

Použitá literatura

---

1. KŘÍŽ, Rudolf a kol. *Stavba a provoz strojů I: Části strojů*. SNTL - Nakladatelství technické literatury. Praha: SNTL, 1977. L13-C2-V-43f/25559.
2. SHIGLEY Joseph E., Charles R. MISCHKE a Richard G. BUDYNAS. *Konstruování strojních součástí*. Vysoké učení technické v Brně. Brno: VUTIUM, 2010. ISBN 978-80-214-2629-0.
3. LEINVEBER, Jan, Jaroslav ŘASA a Pavel VÁVRA. *Strojnické tabulky*. Druhé, zcela přepracované vydání. Praha: Scientia, 1998. ISBN 80-7183-123-9.
4. DILLINGER, Josef a kol. *Moderní strojírenství: pro školu i praxi*. Vydání první. Praha: Europa-Sobotáles, 2007. ISBN 978-80-86706-19-1.
5. FISCHER, Ulrich, Roland GOMERINGER, Max HEINZLER, Roland KILGUS, Friedrich NÄHER, Stefan OESTERLE, Heinz PAETZOLD a Andreas STEPHAN. *Tabellenbuch Metall*. 44., neu bearbeitete Auflage. Haan-Gruiten: Europa Lehrmittel, 2008. ISBN 978-3-8085-1724-6.